

Studiesucces. Maar dan anders. Of nog anders?

Onderzoek naar studiesucces

Enige tijd geleden zag het boek met als titel 'Studiesucces in het Hoger Onderwijs', het licht, onder-titeld met 'Van rendement naar maatschappelijke relevantie'¹. Het gaat om een bundel artikelen rond de zoektocht via allerlei soorten onderzoek naar een alternatieve insteek voor het kijken naar 'studiesucces' en naar bijbehorende rendementen voor het hoger onderwijs aan de hand van cijfers. Die percentages duiken op bij uitval, switch en het na een aantal jaren behalen van een diploma. Van belang is dat op basis daarvan het overheidsbeleid wordt vastgesteld, samen met de bekostiging. Bekostigde hogescholen kunnen vervolgens niets anders doen dan hierbij met hun instellingsstrategie aan te haken. De studenten leven eveneens financieel 'bij het jaar'. De regelin-gen waarmee zij te maken hebben, lopen daarmee in de pas. De pot met geld is dus leidend voor veruit het grootste deel van het hbo, via meetbare getallen en daaraan gekoppelde statistieken.

Men is er al jarenlang aan gewend als managers, om het onderwijsaanbod te sturen op geld – kosten en inkomsten. Het valt daarom zonder meer toe te juichen dat met deze publicatie een poging wordt gedaan een andere invalshoek te kiezen bij wat 'Nederland' terugkrijgt voor de onder-wijsuitgaven. In diverse hoofdstukken worden aanzetten gegeven voor andere soorten metingen. Het kan gaan om de waarde voor de student, dus de lerende zelf. Ook kan het best goed zijn voor de maatschappij om te meten wat de 'winst' is als iemand scholing volgt. Dat kan via het kijken naar de opbrengsten van de investering door de overheid in onderwijs, maar ook naar de verwachtingen die iemand heeft als er sprake is van private bekostiging.

Echter, aan het eind van deze bundel met bijdragen van experts op gebieden die met 'succes' te maken hebben, wordt een onbevredigende conclusie getrokken met het oog op de te grote nadruk op de huidige meting van het studiesucces. Er staat: 'Kan het ook anders? Wel wanneer we studie-succes zien als een sociaal construct. Dat impliceert immers dat er ook andere constructies moge-lijk zijn, met andere opvattingen, andere spelregels en andere verhoudingen. Gezien de onvrede onder veel partijen met het huidige construct en het uitblijven van de beoogde toename van studie-succes volgens de huidige opvatting, spelregels en verhoudingen, is een alternatieve benadering van studiesucces niet alleen gewenst maar ook noodzakelijk'.

De conclusie maakt duidelijk dat de auteurs niet met een concreet voorstel komen, maar ook geen aanzetten geven voor zoekrichtingen. Dat is jammer. Logisch dat in het verlengde daarvan wordt gepleit voor het verder gaan bezien wat door nader onderzoek boven water kan worden gehaald.

Uiteraard zijn de analyses waardevol, maar het is hoog tijd om oplossingen aan te dragen, nu en niet op de lange termijn. Er kunnen nog veel aanvullende onderzoeken worden gedaan, maar veel studenten lopen nu tegen grenzen aan in het hbo. Ook wordt verwacht dat er snel investeringen plaatsvinden in de kwaliteit van het onderwijs. Dan moet worden gekeken naar wat goed is voor de lerenden, de studenten die worden geconfronteerd met een toekomst waarin het levenlang leren centraal staat. Een valse start, met verlies van tijd en negatieve ervaringen – allemaal zaken die geen goede basis leggen voor die persoonlijke toekomst.

¹ Redactie: Folke Glastra en Daniel van Middelkoop, uitgever Eburon, een uitgave van de Hogeschool van Amsterdam

We nemen de vrijheid hier een aantal suggesties op tafel leggen rond zaken die in discussies over rendementen zijn mee te nemen. Het lijkt ons overigens volledig voor de hand liggen dat daarbij wordt gekeken naar de analyses die in de afgelopen jaren door Roel van Asselt (oud-lector en voormalig directeur van het Lica) zijn uitgevoerd. Die rapporten zijn gewoon op onze website te vinden. Daarin worden diverse aspecten van de doorstroom en aansluiting mbo-hbo onder de loep genomen, met allerlei gedachten voor veranderingen.

Ad-opleiding

Voordat die suggesties op een rijtje worden gezet, moeten we constateren dat in het boek op geen enkele wijze aandacht wordt besteed aan de waarde die de Ad-opleiding heeft voor het gehele onderwijssysteem. Als het gaat om nieuwe doelgroepen, de bewuste keuze voor een Ad als tussenstap, het voorkomen van negatieve ervaringen en nog wat andere interessante aspecten van de Ad in het hbo, kan zonder meer worden gesteld dat daarmee in sociaal opzicht van 'maatschappelijke winst' kan worden gesproken. De relevantie van de Ad kent verschillende kanten, voor de arbeidsmarkt maar ook voor de persoonlijke ontwikkeling van degenen die bewust deze opleiding volgen. Er is al veel onderzoek naar dit soort effecten gedaan, vaak erg bruikbaar. De uitkomsten ervan mogen niet ontbreken in eventuele vervolgprojecten.

Wat verdere gedachten

Denkend aan andere invalshoeken bij het kijken naar wat kan worden verstaan onder 'return on investment' bij een vorm van bekostiging uit het overheidsbudget (en ook de private gelden), kunnen onder meer de volgende gedachten worden geuit.

- Sinds een aantal jaren is er een verschuiving gaande van het bekostigen van een opleiding van de overheid naar de student zelf. Was het eerst nog gewoon het collegegeld (een traditie in Nederland, geen gratis hoger onderwijs alhier), nu moet er ook geld worden geleend. Het is snel duidelijker geworden dat er vaak schulden moeten worden gemaakt – en die moeten worden terugverdiend. Kortom, 'value for money' is het credo bij huidige generaties.
- We moeten af van de keiharde focus op de volledige diploma's. Voor jongeren is dat nog wel te verdedigen, maar voor ouderen niet altijd. Bij een entree op de arbeidsmarkt is dus een Ad- of Bachelorgraad erg handig. Eenmaal op die markt gearriveerd, is het vooral bezien van welke competenties nodig zijn voor een verdere ontwikkeling. Dan zijn die 'skills' ook met certificaten te verwerven. Als jongeren het niet redden in het hbo, zijn zaken die wel afgerond zijn, best in te bedden in een portfolio – als basis voor bruikbare certificaten. Uitval is daarmee het verlaten van het systeem zonder een graad maar wel met bepaalde competenties, en die tellen wel degelijk mee als 'maatschappelijke winst'.
- Laten we het eens anders gaan doen voor de Ad-opleiding. Tijd voor een pilot? Onder de doelgroepen voor de Ad zitten personen die anders niet het hbo zouden zijn gaan doen en nu supergemotiveerd aan zo'n opleiding beginnen. Voor deze mensen is alles wat wordt behaald, simpelweg winst. Ook voor de maatschappij als geheel, want als ze toch aan een Bachelor hadden moeten beginnen, is de kans op uitval en een negatieve beleving best aanwezig. Dus elke stap 'naar boven' is meegenomen...
- In zo'n pilot moet het mogelijk zijn om certificaten uit te reiken, en na het behalen van de eerste 60 punten ook een 'Hoger Certificaat'. Mocht in het tweede jaar de studie tegen zitten, wordt de nog resterende studietijd gebruikt voor projecten met het regionale bedrijfsleven om te bezien wat met het opgebouwde portfolio valt te doen. In de werkomgeving – als wat men in het buitenland een 'Apprentice' noemt – zijn specifieke competenties te verwerven. Ook kan de hogeschool in combinatie met die werkzaamheden functiegerichte onderdelen aanbieden, bijvoorbeeld modules uit die opleiding of weg te halen bij andere studies binnen de instelling. Mogelijk kan het bedrijf (of een netwerk van MKB-bedrijven) zelf geld stoppen in maatwerktrainingen en andere zaken die de betrokkene kans geeft op een snelle doorgroei naar een functie op niveau 5.
- Denk eens aan de sociale aspecten, de winst in aandacht voor de persoonlijke mogelijkheden en de invloed van deze aanpak op de omgeving van het individu. Is dat rendement of niet?
- Overigens denken we dat een dergelijke pilot ook prima past bij de experimenten die nu lopen voor hbo in deeltijd of in een duale vorm. Wie durft het besluit hiertoe te nemen?